

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора **ЧИЧУК Антоніни Петрівни**

на дисертацію **ЛЮ Ціна** на тему:

«Формування естетичної компетентності студентів університетів

у процесі вивчення фахових дисциплін»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

З метою здійснення експертизи дисертації Лю Ціна на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін» нами було проаналізовано її зміст й основні наукові праці. Узагальнені результати викладено у наступних положеннях.

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із відповідними планами галузей науки. В умовах трансформації вищої освіти України особливої актуальності набуває проблема формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, що розглядається як важлива складова їхньої професійної й загальнокультурної підготовки. Естетична компетентність забезпечує здатність до сприйняття та створення естетичних цінностей, сприяє формуванню емоційної чутливості, креативності, художнього мислення, що є необхідними як у професійній діяльності, так і в побудові ефективної педагогічної взаємодії. Всупереч зростаючій увазі до естетичного виховання в освітньому просторі, науково-методичні підходи до формування естетичної компетентності в процесі вивчення фахових дисциплін залишаються недостатньо розробленими. Це зумовлює потребу в глибокому теоретико-методологічному аналізі, пошуку ефективних дидактичних засобів, педагогічних умов і методик, які б забезпечували цілісне формування естетичної компетентності майбутніх фахівців професійної освіти відповідно до сучасних вимог ринку праці та суспільних запитів.

Проблема формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін ще не знайшла достатнього розкриття в педагогічній теорії та практиці. Тому виникла потреба в обґрунтуванні та конкретизації її змісту, а також науковому пошуку шляхів, які б забезпечували необхідний рівень її формування.

Тому, дослідження загальних аспектів окресленої проблеми є актуальним. З огляду на це, дисертація Лю Ціна є актуальною, доцільною та своєчасною.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Представлені в роботі наукові положення та висновки, викладені автором, свідчать про цілісність проведеного дослідження, наукову обґрунтованість і достовірність результатів, а також мають теоретичне і практичне значення для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін, збагачення історико-педагогічних знань.

Дисертант на високому науковому рівні обґрунтував вибір теми, визначив мету, завдання, методи дослідження. План роботи логічний і послідовний. Структура дисертації чітка, усі її частини спрямовані на досягнення поставленої мети. Представлений науковий апарат дослідження сприяв розробленню алгоритму вирішення досліджуваного завдання, на вирішення якої автором спрямовано завдання дослідження.

Для досягнення мети та вирішення завдань дослідження використано комплекс методів: теоретичні: абстрагування, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація педагогічної, психологічної, науково-методичної літератури; дефінітивного аналізу тезаурусу педагогічної проблеми; контент-аналіз освітніх програм, методичних, інструктивних матеріалів, які використовуються у фаховій підготовці майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін; емпіричні: організація спостереження за об'єктом дослідження, інтерв'ю, опитування, тести та анкети. Проведення інтерв'ю з викладачами ЗВО для дослідження специфіки естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Здійснення педагогічного експерименту для отримання даних щодо результативності розробленої методики формування естетичної компетентності; математичні та статистичні: ранжування (зростання/спадання показників), реєстрування (оброблення, кількісний і якісний аналіз отриманих даних, їхній аналіз), описова статистика, критерій узгодження Пірсона χ^2 ; графічні: представлення результатів дослідження через графіки, гістограми, діаграми, таблиці, наочне та порівняльне аналізування отриманих експериментальних даних.

Експериментальна база та організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося в період із 2022 до 2025 р. на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Глухівського національного університету імені Олександра Довженка. Формувальний етап експериментального дослідження налічував 148 студентів, з них у контрольній групі – 74 студенти у 2023–2025 навчальних роках, та експериментальна група налічувала 74 студенти у 2022–2024 навчальних роках. Усього в констатувальному й формувальному етапах дослідження брали участь 354 бакалаври спеціальності 015 «Професійна освіта».

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Проаналізовано стан вивчення проблеми в педагогічній теорії і практиці, розкрито сутність ключових понять дослідження; описано принципи естетичної компетентності та обґрунтовано педагогічні умови її формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; конкретизовано критерії, показники, схарактеризовано рівні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; розроблено методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально перевірено її ефективність.

Нові факти, одержані дисертантом. Важливість дисертаційного дослідження полягає в запропонованих рішеннях окресленої проблеми. Безпосередньо уперше: розроблено та експериментально перевірено методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових

дисциплін; обґрунтовано домінантні педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів (використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову); окреслено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний), рівні (низький, середній, достатній і високий) та показники сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів; побудовано модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що включає концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний взаємопов'язані структурні блоки; уточнено: зміст сутності поняття «естетична компетентність студентів університетів» як професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодшої людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці та поняття «формування естетичної компетентності студентів університетів», як цілеспрямованого і системного педагогічного процесу, спрямованого на розвиток у майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд; удосконалено: зміст та організацію освітнього процесу формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; подальшого розвитку дістали: теоретичні засади і практичні аспекти методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в упровадженні в освітній процес університетів методики реалізації педагогічних умов під час формування естетичної компетентності студентів у процесі вивчення фахових дисциплін, зокрема форми (проблемні лекції, міждисциплінарні мінілекції, онлайн-лекції, лекції-дискусії з візуальною аналітикою, інтерактивні заняття, рольові та ділові ігри, міждисциплінарні практикуми, творчі курси; самостійна креативна робота, інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон, фестиваль освітнього відео), методи (творчі, проблемно-пошукові методи, кейс-метод, діалог-кейс, мультимедійний кейс, кейс-симуляція, «мозковий штурм», робота в групах, робота в парах, індивідуальні есе, рефлексія, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання, відеовізитівка, фотоколаж, аудіовізуальний монтаж), технології (проектна, проблемного навчання, тренінгова, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), відеоінструкція; анімаційна лекція; артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп, сторіборд відео тощо).

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти: Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт про впровадження від 21.08.2025 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 2716/01-50/02 від 26.08.2025 р.), Глухівського національного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1506 від 16.09.2025 р.), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/504 від 02.09.2025 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Основні результати можуть бути використані в сучасних умовах реформування вищої освіти, під час розроблення підручників і посібників з педагогіки, методичних рекомендацій для студентів закладів вищої освіти та в самоосвітній діяльності здобувачів освіти.

Оцінка структури та змісту дисертації. Текст дисертаційного дослідження зв'язний, цілісний, завершений, чітко структурований. Кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його, що сприяло розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань, які є досить конкретні та відповідають поставленій меті дослідження. Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок та містить 11 таблиць і 14 рисунків.

Дисертаційне дослідження присвячено вивченню проблеми естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Розроблена структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності подана через компонентну представленість (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, ціннісно-змістовий, емоційно-вольовий, рефлексивний компоненти), а також функціональні складові (естетичні знання, естетичне сприйняття, естетичне відношення, естетичні орієнтації, естетичний досвід, естетично-орієнтована діяльність, відповідальність, саморефлексія).

Описано принципи естетичної компетентності та обґрунтовано педагогічні умови її формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Процес формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти ґрунтується на основних дидактичних принципах (науковості, систематичності, індивідуалізації, позитивної мотивації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, виховувального характеру навчання) та конкретизується специфічними принципами: культурно-естетичної детермінації освітнього процесу та відбору змісту навчання на естетичних засадах.

Визначено домінантні педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів методом експертних оцінок, а саме: використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову, а також обґрунтовано їхню важливість для вказаного процесу.

Розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що включає три взаємопов'язані блоки: концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний.

Розроблено методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально перевірено її ефективність. Здійснено експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики. Експериментальні умови й авторська методика довели свою ефективність у формуванні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти на всіх рівнях її прояву.

Загальні висновки структуровані, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Чітко прописано особистий внесок здобувача.

Отже, після проведення детального аналізу можемо констатувати, що дисертація Лю Ціна на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін» за своїм змістом, стилем викладу і розкриттям основних положень, висновками та результатами опрацювання здобутих даних є завершеним самостійним дисертаційним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Лю Ціна, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Варто було б у роботі детально вписати значення одержаних результатів для науки й практики, адже тема роботи актуальна і потрібна сьогодні.

2. Аналізуючи стан дослідження формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін, дисертант демонструє належну обізнаність з виконаними дослідженнями, публікаціями різних авторів щодо визначення сутності ключових понять дослідження, але не дуже переконливо виглядають його власні коментарі та позиція щодо дискусії вчених стосовно цих понять.

3. У підрозділі 1.1 досить ґрунтовно представлено український науковий дискурс з порушеної проблеми й недостатньо охоплено сучасні міжнародні дослідження з питань естетичної компетентності. Варто було б розширити аналітичний огляд за рахунок актуальних міжнародних публікацій останніх 5 років.

4. Віддаючи належне позитивним напрацюванням і висновкам, отриманих дисертантом, рекомендуємо матеріали практичних напрацювань представити у вигляді навчально-методичного посібника.

Висловлені зауваження мають суто рекомендаційний характер, ніяк не знижують її наукової цінності й є приводом для наукової дискусії. У цілому рецензована робота вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною методичних пропозицій.

Констатуємо і той факт, що загальний обсяг основного тексту дисертації відповідає вимогам до написання наукових досліджень, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/ Педагогіка».

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях. Отримані результати дослідження було оприлюднено в 10 наукових працях, з яких 4 статті у наукових

виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, стаття у науковому виданні іншої держави, 5 тез наукових доповідей. Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають автору право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Висновок. Даючи позитивну оцінку дослідження стверджуємо, що дисертація на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор Лю Цін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент професор кафедри педагогіки та психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського університету імені Ференца Ракоці II, доктор педагогічних наук, професор Антоніна ЧИЧУК